

Les crisis en Marx a la dècada de 1850

PER MARCELLO MUSTO
SOCIALISME

Durant la dècada de 1850, Marx desenvolupà un profund treball de crítica econòmica al voltant de la idea de les crisis que resultaria en el preludi de les Grundrisse. Quin millor moment que l'actual per revisar-lo?

La crisi econòmica fou un tema constant als articles que Marx va escriure pel *New-York Tribune*. A «Revolució a la Xina i Europa», del juny del 1853, on connectava la revolució antifeudal xinesa que començà el 1851 amb la situació econòmica general, Marx hi expressà de nou la seva convicció que properament vindria «un moment en el qual el creixement dels mercats seria incapaç de seguir el ritme del creixement de les indústries angleses, i tal desproporció haurà de provocar una nova crisi amb la mateixa certesa amb la que ho ha fet en el passat»^[i] Segons ell, en iniciar-se les calamitoses seqüeles de la revolució, una contracció imprevista del gran mercat xinès «encendrà una espurna al sí del sobrecarregat polvorí que és l'actual sistema industrial i provocarà l'explosió d'un crisi general covada llargament, la qual, escampant-se arreu del món, estarà seguida de prop per revolucions polítiques al Continent»^[ii]. Per suposat, Marx no considerarà mai el procés revolucionari d'una manera determinista, però estava segur que la crisi n'era un prerrequisit indispensable per aconseguir-lo:

«Des d'inicis del segle divuit no hi ha hagut cap revolució seriosa a Europa que no hagi estat abans precedida per una crisi financera i comercial. Això val tant per la revolució de 1789 com per la de 1848. [...] Ni guerres, ni revolucions semblen capaces de posar Europa contra les cordes, a no ser que esdevinguin a conseqüència d'una crisi general del comerç i la indústria, el tret de sortida de la qual el dona, per norma, Anglaterra, la representant de la indústria europea al mercat mundial.»^[iii]

La mateixa idea es posava de relleu a les darreries del setembre del 1853, a l'article «Moviments Polítics: L'Escassetat de Pa a Europa»:

«Ni les arengues dels demagogs, ni les nicieses dels diplomats no ens arrossegaran cap a una crisi, ara bé [...] s'aproximen desastres econòmics i convulsions socials que tenen una alta probabilitat de ser els precursors d'una revolució europea. Des de 1849 la

prosperitat comercial i industrial ha acotxat el bressol en el que la contrarevolució dormia segura.»[iv]

Revolució de 1848 a Alemanya. Foto: Wikipedia

Les traces de l'optimisme amb el que Marx esperava els esdeveniments es poden resseguir a la seva correspondència amb Engels. A una de les cartes, per exemple, també de setembre del 1853, hi escriu: «Les coses van de meravella. L'infern sencer es desencadenarà a França quan la bombolla financera esclati»[v]. Però la crisi encara no acabava d'arribar i ell concentrà l'energia en altres activitats periodístiques per mirar de mantenir la seva única font d'ingressos.

Després de la publicació, entre octubre i desembre del 1853, d'una sèrie d'articles amb el títol de *Lord Palmerston*, en els quals criticava la política internacional de Henry John Temple (1784-1865), el veterà secretari d'exteriors i futur primer ministre d'Anglaterra, i després, d'una altra tirada d'articles, *La Revolució a Espanya*, en els que resumia i analitzava els principals esdeveniments de la prèvia dècada a Espanya, entre finals del 1854 i principis del 1855, Marx va reprendre els seus estudis d'economia política. Després d'un descans de tres anys, malgrat tot, va optar per rellegir els seus vells manuscrits abans de perseverar amb la tasca. A mitjans de febrer del 1855 escrigué a Engels:

«He estat incapaç d'escriure els últims quatre o cinc dies [...] a causa d'una severa inflamació als ulls [...] Els meus problemes oculars venen d'haver estat rellegint els meus propis quaderns de notes sobre economia, no tant amb la intenció d'elaborar el material, sinó més aviat de dominar-lo i deixar-lo enllestit per treballar-hi.»[vi]

Aquestes investigacions van ser el preludi a la composició dels Grundrisse, un manuscrit escrit durant uns dels períodes més productius i estimulants intel·lectualment de la crítica marxiana a l'economia política

Aquesta revisió dona lloc a una vintena de pàgines de noves anotacions, a les que Marx anomenà *Citacions. Essència del diner, essència del crèdit, crisis*; eren nous passatges extrets dels fragments que ja havia estat elaborant feia pocs anys. Repassant llibres d'autors com Tooke, Mill i Steuart, i articles de *The Economist*, van avançar en la síntesi de les teories dels principals economistes polítics sobre la moneda, el crèdit i la crisi, que havia començat a estudiar el 1850.[vii]

A la vegada, Marx va produir més articles sobre la recessió per la *New-York Tribune*. Al gener de 1855, a «La Crisi Comercial a Anglaterra», escrigué amb satisfacció: «La crisi comercial anglesa, els símptomes premonitors de la qual han estat des de fa temps narrats a les nostres columnes, és un fet ara proclamat a tort i a dret per les més altes autoritats en la matèria.»[viii] I dos mesos més tard, a «La crisi a Anglaterra»:

«En pocs mesos la crisi se situarà a uns nivells als que mai havia arribat a Anglaterra des de 1846, potser fins i tot des de 1842. Un cop els seus efectes comencin a fer-se sentir del tot entre les classes treballadores, el moviment polític es reprendrà de nou, després d'estar-se durant sis anys en latència. [...] Aleshores, els dos partits realment confrontats al país s'enfrontaran cara a cara —la classe mitjana i les classes treballadores, la Burgesia i el Proletariat.»[ix]

Així doncs, a causa de les circumstàncies econòmiques i de salut, Marx només podria treballar de nou l'economia política durant el juny de 1856, escrivint alguns articles per *The People's Paper* sobre el Crèdit Mobilier, el principal banc comercial francès, segons ell «un dels fenòmens econòmics més curiosos de la nostra època»[x].

L'octubre de 1856, Marx va escriure de nou sobre la crisi pel *New-York Tribune*. A «Crisi Monetària a Europa» hi adduïa que s'aproximava «un moviment dels mercats

monetaris europeus anàleg al pànic de 1847».[xi] I, a «La Crisi Europea», article aparegut al novembre, en un moment en què la majoria de columnistes predeien confiats que el pitjor ja havia passat, ell sostenia:

Foto: Wikipedia

«Els indicadors provinents d'Europa [...] certament semblen posposar per al futur el col·lapse final de l'especulació i l'abassegament d'estocs [*stockjobbing*], fet que homes als dos costats de l'oceà anticipen de manera intuïtiva com si es tractés d'una premonició temorosa d'una mena de fatalitat inevitable. Aquest col·lapse és segur, per molt que se'l posposi; de fet, el caràcter crònic que ha pres l'actual crisi financera tan sols és un presagi d'un final cada cop més destructiu i violent. Com més s'allarga una crisi, pitjor acaba sent el compte a pagar.»[xii]

Els esdeveniments també van donar a Marx l'oportunitat per atacar els seus rivals polítics. A «La Crisi Monetària a Europa», escrigué:

«Si comparem entre ells els efectes d'aquest breu pànic monetari i els efectes de les proclamacions de Mazzini i d'altres, la història sencera dels desenganys dels revolucionaris oficials d'ençà el 1849 queda tot d'una lliure dels seus misteris. No en saben res de la vida econòmica dels pobles, no en saben res de les condicions reals del moviment històric, i quan una nova revolució es desencadeni tindran més dret que

mateix Pilat a rentar-se'n les mans, adduint que són innocents de la sang vessada.»[xiii]

Durant la primera meitat del 1857, tanmateix, als mercats internacionals hi va prevaldre la calma absoluta. Fins al març, Marx va treballar en les *Revelacions de la Història Diplomàtica del Segle Divuit* (1856), que pretenia ser la primera part d'un treball sobre la història de la diplomàcia. Finalment, al juliol, Marx va escriure algunes breus, si bé interessants, ressenyes crítiques sobre *Les Harmonies Econòmiques* (1850) de Frédéric Bastiat i els *Principis d'Economia Política* (1837-38) de Carey, dels quals ja havia extret fragments i estudiat el 1851. En aquestes notes, publicades pòstumament sota el títol de *Bastiat i Carey*, hi assenyalava la ingenuïtat d'ambdós economistes —el primer, campió del lliure mercat, el segon del proteccionisme—, els quals ens els seus escrits havien bregat per demostrar «l'harmonia de les relacions de producció»[xiv] i de retruc de la societat burgesa com a tot.

Aquestes investigacions van ser el preludi a la composició dels *Grundrisse*, un manuscrit escrit durant uns dels períodes més productius i estimulants intel·lectualment de la crítica marxiana a l'economia política, durant el qual també va poder desenvolupar amb més rigor la seva teoria de la crisi.

Foto de portada: pxhere.com

Traducció d'Àlex Appel

. . .

Notes

[i] Karl Marx, 'Revolution in China and Europe', a MECW, vol. 12, pàgs. 95-6.

[ii] Ibid., p. 98.

[iii] Ibid., p. 99.

[iv] Karl Marx, 'Political Movements. – Scarcity of Bread in Europe', a MECW, vol. 12, pàg. 308

[v] Karl Marx a Friedrich Engels, 28 de setembre de 1853, a MECW, vol. 39, pàg. 372.

[vi] Karl Marx a Friedrich Engels, 13 de febrer del 1855, a MECW, vol. 39, pàg. 522.

[vii] Vegeu, Fred E. Schrader, *Restoration und Revolution*. Hildesheim: Gerstenberg, 1980, pàg. 99.

[viii] Karl Marx, 'The Commercial Crisis in Britain', in MECW, vol. 13, pàg. 585. Vegeu, Sergio Bologna, 'Moneta e crisi: Marx corrispondente della «New York Daily Tribune», 1856-57', a Sergio Bologna, Paolo Carpignano and Antonio Negri, *Crisi e organizzazione operaia*. Milano: Feltrinelli, 1974, pp. 9-72.

[ix] Karl Marx, 'The Crisis in England', in MECW, vol. 14, pàg. 61.

[x] Karl Marx, 'The French Crédit Mobilier', in MECW, vol. 15, pàg. 10.

[xi] Karl Marx, 'The Monetary Crisis in Europe', in MECW, vol. 15, pàg. 113.

[xii] Karl Marx, 'The European Crisis', in MECW, vol. 15, pàg. 136

[xiii] Karl Marx, 'The Monetary Crisis in Europe', in MECW, vol. 15, pàg. 115.

[xiv] Karl Marx, 'Bastiat and Carey', a *Grundrisse: Foundations of the Critique of Political Economy (Draft)*. London: Penguin Books, 1993, p. 886. Tal i com va fer amb els extractes de Ricardo, el fragment de *Bastiat and Carey* fragment va ser inclòs al volum II de la primera edició dels *Grundrisse*, el 1941.

Vols que t'informem de les novetats de Catarsi Magazín?

Correu electrònic

He llegit i estic d'acord amb l'avís legal i la política de privacitat del web.

SÍ, VULL ESTAR AL CORRENT DE TOT!

Les dades personals s'utilitzaran per l'enviament d'informació i promocions. El responsable és Cultura 21, SCCL. L'usuari